

УДК 930.25(73)

Л. Л. ЛЕВЧЕНКО*

**АРХІВИ ШТАТІВ У СИСТЕМІ
АРХІВНИХ УСТАНОВ США**

В результаті порівняльного аналізу статусу і діяльності регіональних архівів США встановлено періодизацію історії архівної справи Сполучених Штатів регіонального рівня і визначено типи архівних установ. Приділено увагу професійним організаціям архівістів. Зроблено висновок про відсутність цілісності та ознаки децентралізованості загальнодержавної архівної системи США.

Ключові слова: архівна система США; система архівних установ США; періодизація історичного розвитку архівної системи США; типологія архівних установ США; архіви штатів; регіональні архіви Сполучених Штатів; професійні організації архівістів.

Останнім часом архівісти усього світу знаходяться у пошуку кращих моделей управління архівною галуззю своїх країн, спрямовують зусилля на реформування системи архівних установ та самих архівів. Тривають такі процеси і в Україні – обговорюється створення централізованої архівної системи, так званої вертикалі. У цьому контексті актуальності набуває обмін досвідом і вивчення законодавчо-нормативної бази, системи і мережі, напрямів діяльності архівних установ регіонального рівня різних країн світу. Метою статті, що пропонується, є висвітлення питання формування регіональних архівів США на прикладі архівів штатів, встановивши періодизацію процесу створення архівів, визначення типів архівних установ, їх підпорядкованість, структуру, напрями діяльності.

Коло публікацій із даного питання на пострадянському просторі обмежене лише декількома працями. На теренах СРСР та Росії місцевим архівним інституціям США регіонального рівня приділили увагу Н. В. Бржостовська та О. Г. Леонтьєва¹, а в Україні ця тема донині не досліджувалась.

* *Левченко Лариса Леонідівна* – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Миколаївської області.

Американські автори вважають, що кількість публікацій, присвячених архівам штатів, є незначною для висвітлення даної теми у всіх її аспектах. У числі інших така думка присутня у статті Брюса Дирстайна, професора Коледжу бібліотечних та інформаційних наук Університету Меріленд² (1997). Проте для іноземних дослідників, які вивчають американські архіви, комплекс цієї літератури є більш ніж достатнім.

Перші дослідження розвитку, стану, діяльності, складу і змісту документів архівів штатів належать Американській історичній асоціації (American Historical Association, АНА, 1884). На сторінках її друкованого органу “American Historical Review” висвітлювався занедбаний стан місцевих архівів і вказувалось на неприпустимість їх зберігання у підвалах, на горищах і в інших непристосованих приміщеннях. Одним із засновників Асоціації був фундатор Національного архіву США Джон Фр. Джеймсон. Комісія публічних архівів, утворена у складі Асоціації, 29 грудня 1900 р. оприлюднила свій перший звіт про обстеження стану архівів штатів, який містив відповідну інформацію про архіви Коннектикуту, Індіани, Айови, Массачусетсу, Мічигану, Небраски, Нью-Йорку, Північної Кароліни, Пенсильванії та Вісконсину³. У щорічному звіті АНА за 1901 р. опубліковано підсумки діяльності Массачусетського історичного товариства по збиранню і зберіганню архівних документів⁴, у звіті за 1904 р. – інформацію про обстеження архівів Алабами і створення першого на теренах США Департаменту архівів і історії у цьому штаті⁵, за 1905 р. – розширений звіт про публічні архіви штату Вісконсин⁶, за 1913 р. – про публічні архіви Вайомінгу⁷, за 1915 р. – Каліфорнії і Вермонту⁸, за 1916 р. – Нью-Джерсі⁹, за 1917 р. – Айдахо¹⁰. Діяльність Комісії АНА по обстеженню архівів продовжувалась до 1917 р. і вплинула на створення архівів у південних штатах США¹¹. 1922 р. Віктор Х. Палтсіц здійснив огляд діяльності Комісії за 1899–1921 рр. і оприлюднив його у щорічному звіті Американської історичної асоціації за 1922 р.¹²

Створення Національного архіву США (1934), Товариства американських архівістів (Society of American Archivists, SAA, 1936) надихнуло американських колег на здійснення аналізу архівних проблем у регіонах, які виявилися схожими по всій країні, та існуючого архівного законодавства штатів. У результаті 25 жовтня 1938 р. на другому щорічному засіданні SAA у Спрінгфілді, Іллінойс, 1-шим президентом SAA Альбертом Реєм Ньюсомом була оприлюднена ідея створення єдиного архівного законодавства для всіх 48 штатів, що на той час входили до складу США. На той час Товариство намагалось здійснити певні заходи із розробки положень єдиного законодавства, створивши для цього у своєму складі Комітет із публічних відносин (Committee on Public Relations) та спеціальний комітет для сприяння організації Національної конференції уповноважених з питань уніфікації законів

штатів (National Conference of Commissioners on Uniform State Laws)¹³. У 1940-х р. в “Американському архівісті” був запропонований проект закону про створення Департаменту архівів і історії штату¹⁴. І хоча в умовах конституційного та адміністративно-територіального устрою США і їх юридичної системи реалізація цієї ідеї виявилася неможливою, певні уніфіковані стандарти все ж таки були розроблені, взяті за основу і впроваджені при подальшому удосконаленні архівного законодавства регіонального рівня.

Контент-аналіз архівного законодавства, розвинутого упродовж сорока років у п'ятдесяти штатах, здійснив Джордж У. Бейн 1983 р.¹⁵. У своєму дослідженні він виділив в ієрархічній структурі архівного законодавства три концептуальні групи: “правові концепції”, “адміністративні концепції” і “концепції стандартів” та вісімнадцять категорій, за якими здійснював аналіз. До “правових концепцій” Д.У.Бейн відніс положення про публічні документи(1), публічні установи, в яких утворюються такі документи(2), офіційних посадових осіб, відповідальних за опіку над архівними документами(3), відповідальність за передавання документів правонаступникам(4), юридичну цінність документів(5), порядок доступу до документів(6), відновлення документів, незаконно вилучених з публічного обігу(7), санкції за порушення архівного законодавства(8), часові обмеження на використання документів та забезпечення конфіденційності(9), відповідальність урядових установ штатів за управління документацією в своїх агенціях(10). Група “адміністративних концепцій” включала визначення повноважень і обов'язків архівіста штату(11), менеджера з управління документацією(12), призначення координатора з управління документацією в установі(13) та посадових осіб, уповноважених на рівні штату(14) та округів(15) вирішувати питання встановлення і дотримання строків зберігання документів, забезпечення систематичної ідентифікації і дублювання особливо важливих документів штату, які дозволяють відновлювати діяльність його установ у випадку природної або техногенної катастрофи(16). До “концепцій стандартів” Д. У. Бейн відніс впровадження технологічних стандартів на папір, чорнила, мікроформи і машиночитані плівки, що використовувались при створенні і зберіганні публічних документів(17), а також вимоги до фізичного захисту документів від пожеж(18). Дослідження Д.У.Бейна довело, що всі ці категорії на початок 1980-х рр. були загальними атрибутами архівних законів, прийнятих законодавчими органами більшості штатів. При цьому управління документацією виділилось в окреме правове поле, законодавчого обґрунтування набуло мікрофільмування, ксерографія і комп'ютеризація, які стали частиною щоденного життя; чітке визначення отримали категорії документів, виключені із публічного доступу (значний вплив на розвиток законодавства штатів мало прийняття

на федеральному рівні “The Freedom of Information Act”(1966), “The Privacy Act”(1974), “The Government in the Sunshine Act”(1976) та цілої низки законів і виконавчих наказів (executive order) президента США, які регулювали питання доступу до документів, їх розсекречування та засекречування¹⁶.

Питання законодавчого регулювання доступу до конфіденційних документів в архівах штатів досліджені у праці Роланда М. Баумана (1986)¹⁷. Він вказав, що відповідно до Кодексу архівіста (1955) працівники архівів повинні сприяти доступу до документів, проте на практиці в архівах були присутні необґрунтовані обмеження. Р. М. Бауман проаналізував закони чотирнадцяти штатів США, з яких, на його думку, найбільш виваженим і обґрунтованим був “Georgia Records Act” (1972).

Різні шляхи, якими прямували штати під час створення своїх архівних інституцій, вирішення проблем підпорядкування архівів, їх фінансування, забезпечення професійним складом співробітників, формування напрямів архівної роботи висвітлено у праці Чарльза М. Гейтса “Управління архівами штатів”, яка побачила світ щойно почав виходити журнал “Американський архівіст” (1938). З огляду на різноманітність підходів до формування архівів штатів Ч. М. Гейтс назвав їх “експериментальними лабораторіями”¹⁸. На деякі проблеми управління архівними інституціями штатів звернув увагу К. К. Кріттенден (1940)¹⁹, вказавши, що фундаментальними серед них були: визнання архіву як офіційної установи штату (органу виконавчої влади), відповідальної за збереження публічних документів; популяризація архівів, історичних документів та архівної роботи у суспільстві; забезпечення сталого фінансування архівних програм; експертиза цінності, відбір цінних документів для постійного зберігання та знищення нецінних. Управління та організація архівів станом на 1957 р. розглянуті головою Комітету з документів штатів (State Records Committee) SAA Мері Гівенс Брайн у статті “Напрями організації архівів штатів”²⁰. Функціональні відмінності архівів, підпорядкованих бібліотекам, історичним товариствам, комісіям архівів і історії, секретарям штатів висвітлив Роберт Х. Бахмер (1959)²¹. 1973 р. Роберт Р. Сімпсон на сторінках “Американського архівісту” оприлюднив листування Р. Д. В. Коннора, 1-го Архівіста США, та Джона Фр. Джеймсона, у якому звернуто увагу на різноплановість підходів штатів до формування їх архівних установ²². Усі автори погодились із тим, що практика створення архівів мала свої відмінності у кожному конкретному штаті. Це вилось у наявність різниці у законодавстві, формі підпорядкування та організації, неоднорідності архівних функцій, здійснюваних різними архівами у різних штатах тощо.

Проблеми співробітництва Національного архіву США та архівів штатів знайшли своє відображення у статтях Уільяма Д. МакКейна (1951) та Олівера У. Холмса (1951)²³. Автори критично поставилися до

позиції, яку зайняв NARA стосовно архівних установ штатів. У. Д. Мак-Кейн зазначив, що архівісти штатів очікували від NARA лідерства в усіх напрямках архівної діяльності і науки та у розвитку партнерства між федеральними та регіональними архівами, проте він зосередився тільки на роботі з федеральними документами і установами. Натомість архівісти штатів взяли на себе відповідальність за освоєння нових технологій зберігання, описування документів, індексування, фумігації, мікрофільмування, управління документацією, тестування обладнання, професійної освіти архівістів і обміну досвідом тощо. Наприклад, рекомендації з експертизи цінності документів були розроблені архівістом штату Іллінойс Маргарет Кросс Нортон, лідером із впровадження технологій і обладнання для мікрофільмування документів став Уільям Дж. Барроу з Вірджинії, його методи роботи були впроваджені в архівних установах Меріленду, Делаверу, Джорджії, Північної Кароліни, а також у Бібліотеці Конгресу США та Федеральному бюро розслідувань. О. У. Холмс наполягав, щоб Національний архів відповідав за формування статусу архівної професії, співробітництво у встановленні її стандартів і кооперацію архівних програм федерального та регіонального рівнів.

Аналіз програм управління документацією на рівні штатів та округів представлений у статтях Девіда С. Левіна(1977) та Вікторії Айронс Волч (1997)²⁴. Впровадження програм мікрофільмування в архівах та урядових установах штатів і округів було предметом уваги голови Технічного наглядового комітету з мікрофільмування SAA Дороті К.Тейлор (1959)²⁵, вплив інформаційних технологій на архіви штатів та їх присутність у мережі Інтернет дослідив Рой С. Тенбаух (1997)²⁶. На важливості збереження та використання архівних документів штатів і округів як джерел національної історії наголошували Едвард С. Папенфуз, Девід С. Левін та Чарльз І. Лі²⁷.

Перший загальний огляд усіх типів архівів Сполучених Штатів здійснений SAA 1985 р. Він включав аналіз ресурсів, повноважень і функцій, фінансування, кадрового складу, споруд і обладнання восьми типів архівів: федеральних, штатів, округів, академічних, релігійних, бізнес-структур, музейних та спеціальних. SAA розробило та направило запитальники до 1253 архівних інституцій і отримало відповіді від 549 архівів, серед яких було представлено 60 архівних репозиторіїв штатів. Робоча група зазначила у фінальному звіті, що у США не існує загального списку архівних установ і для майбутніх таких оглядів слід запланувати його укладання. Звіт про перепис архівних установ у 1985 р. був оприлюднений на сторінках “Американського архівісту” Полем Конвеєм(1987)²⁸. Кадровий склад архівів штатів, рівень освіти архівістів, їх членство у національних, регіональних і місцевих товариствах архівістів проаналізований робочою групою, яка здійснила дру-

гий (останній на сьогодні) огляд архівної професії США (2006)²⁹. Цей перепис був спрямований не на аналіз архівів як установ, а на їх кадровий склад. SAA розповсюдило 12 тисяч опитувальних листів і отримало 5620 відповідей від архівістів, що склало 47 % опитуваних.

Крім того, у США наявне широке коло праць, що висвітлюють історію створення і діяльності окремих архівних установ штатів. Вони публікувались на сторінках професійних журналів “American Archivist”, “Archival outlook”, цілого ряду періодичних видань як національних, так регіональних і місцевих професійних архівних асоціацій, у тому числі товариств архівістів штатів, фактично кожне з яких має свій друкований орган. Наприклад, Товариство архівістів Алабами видає “The Alabama Archivist”, Товариство архівістів Каліфорнії – “Journal of Western Archives”, Товариство архівістів Флориди – “The Florida Archivist”, Мічиганська архівна асоціація – “MAA newsletter: Open Entry”, Асоціація архівів і манускриптів Луїзіани – “LAMA Newsletter” тощо. Інформація про поточну роботу архівів штатів, законодавчо-нормативні акти, що регулюють їх діяльність, путівники і довідники, оприлюднені на веб-сайтах цих архівних установ, і є невичерпним джерелом для їх вивчення.

У ході роботи над даною статтею автором проаналізовано історію створення, підпорядкування, законодавчу базу, структуру, функції і напрями роботи архівних установ усіх штатів США. Безумовно, що у рамках однієї статті неможливо висвітлити всі аспекти історії, організації і діяльності архівів штатів США, тому автор вважає дану публікацію першою у циклі, присвяченому проблематиці регіональних архівів США.

У результаті порівняльного аналізу статусу і діяльності регіональних архівів США встановлено періодизацію історії архівної справи США регіонального рівня і визначено типи архівних установ. Важливе значення при цьому мало з’ясування ініціаторів створення архівів та змін у підпорядкуванні, а також дослідження виконання архівними установами функцій зберігання і використання документів та управління документацією. З’ясовано, що функції зберігання і використання є сталими і належать до основних у діяльності регіональних архівів США. Натомість функція управління документацією є змінною і в залежності від політики штату віднесена до архіву або до іншого департаменту/установи.

У розвитку архівної справи США регіонального рівня автором виокремлено чотири періоди: (1) “пошуку форм організації” (1717–1899), (2) “період розквіту” (1900–1935), (3) політики “нового курсу” (1935–1942), (4) завершення формування системи регіональних архівів (1942–2003).

Початок першого періоду пов’язаний із заснуванням найдавнішої бібліотеки США (штат Нью-Гемпшир, 1717), уповноваженої зберігати

історичні документи штату. Цей період, найважливішою знаковою подією якого стало заснування Бібліотеки Конгресу США (1800), характеризується створенням архівів при бібліотеках та історичних товариствах. Відтоді понад два століття методи систематизації і описування архівних документів по всій країні розвиваються під впливом наукових ідей працівників Бібліотеки. До її складу входить Відділ манускриптів (1897), діяльність якого з моменту створення була спрямована на формування колекцій документів особового походження та рукописних як у Бібліотеці Конгресу, так й у бібліотеках та історичних товариствах країни. Крім того, варто зауважити (хоча це й не стосується даного періоду, але яскраво характеризує вплив Бібліотеки на розвиток архівної справи у США), що 1945 р. у складі Бібліотеки виник Інститут сучасних архівів – найдавніша архівна освітня програма, спрямована на удосконалення знань архівістів і зберігачів манускриптів у галузі архівної теорії і практики*. Друга знакова подія цього періоду (продовжена у часі) – створення низки історичних товариств штатів, які мали своїм обов'язком збирання, зберігання та публікації історичних документів. Логічним завершенням цього процесу стало заснування Американської історичної асоціації (1884). Створена в її складі Комісія з публікації історичних манускриптів Американської історичної асоціації (1895, перший голова – фундатор Національного архіву США Джон Фр.Джеймсон) забезпечила редагування та публікацію рукописних джерел з американської історії³⁰. Кінець першого періоду обумовлений заснуванням у складі Американської історичної асоціації Комісії публічних архівів (створена на зустрічі Асоціації у Бостоні 27–29 грудня 1899 р.), діяльність якої була чітко орієнтована на поліпшення стану зберігання архівів. До складу Комісії входили представники 22 штатів, очолювали її Уільям МакДональд, видатний американський історик і журналіст, Джеймс Харві Робінсон, фундатор концепції “нової історії” в американській історичній науці, редактор “American Historical Review” (1912–1920) і президент Американської історичної асоціації (1929), Говард У. Колдвелл, професор історії університету Небраски, Лестер Гледстоун Багбі, один із засновників Історичної асоціації штату Техас і кампанії за врятування Бексар-архіву (іспанський архів міста Сан-Антоніо де Бексар, що було столицею Техаса у 1731–1836 рр.).

* 4 серпня 2006 року Інститут сучасних архівів на щорічному спільному засіданні Товариства американських архівістів, Ради архівістів штатів та Національної асоціації урядових архівів і адміністраторів документації був нагороджений за видатні досягнення у галузі архівної освіти та службу архівній професії протягом більш ніж 60-річного терміну // National Archives' Modern Archives Institute Receives Top Archival Award. Press Release September 5, 2006. Електронний ресурс: <http://www.archives.gov/press/press-releases/2006/nr06-135.html>.

Ними був підготовлений перший звіт Комісії (1900). Вже на першому засіданні Комісія ухвалила призначити регіональних представників у кожному із 45 штатів, трьох територій і окрузі Колумбія. Розпочалося листування Комісії з істориками штатів на предмет вибору кандидатур, що могли бути її представниками у штатах, та асоційованих членів, які могли стати помічниками цих представників. У виборі кандидатур Комісія покладалась не на офіційних посадових осіб або архівістів, оскільки вважала, що вони або перенавантажені обов'язками або ж через відсутність оплати праці на користь Комісії не захочуть взяти на себе додаткові обов'язки. Тож вона звернулася до професорсько-викладацького та студентського складу університетів і коледжів. Крім того, Комісія виявила, що немає двох схожих штатів щодо формування архівів, умовах їх зберігання, обсягах тощо, тому неможливо було нав'язувати членам Комісії у штатах застосування однакових принципів і методів роботи. Комісія ухвалила лише сприяти громадськості, науковцям і урядам штатів у формуванні їх архівних інституцій, систематизації, описуванні і публікації архівних документів. Отже, на початок 1900 р. організаційно Комісія була сформована і розпочала свою діяльність³¹.

Початок другого періоду пов'язаний із надходженням перших звітів від членів Комісії, які працювали у штатах, і оприлюдненням 29 грудня 1900 р. першого загального звіту Комісії публічних архівів. Під впливом комісії, яка стала каталізатором створення регіональних архівів³², на теренах США починається активний архівний рух, виникають перші Департаменти архівів і історії (1901 р. – Алабама, 1902 р. – Міссісіпі). З весни 1908 р. Дж. Фр. Джеймсон очолив рух за створення Національного архіву США. 1909 р. відбулася перша Конференція американських архівістів. На конференції У. Г. Ліланд виступив із доповіддю “American Archival Problems” (Проблеми архівної справи в Америці), в якій говорив про впровадження європейських принципів “поваги до фонду” і “походження” в американську архівну практику, розробку єдиного архівного законодавства для створення і управління архівами (у т.ч. федеральними, архівами штатів, округів, муніципалітетів, міськими і навіть приватними). Він уперше зауважив, що принципи бібліотечної класифікації не можуть бути застосовані до архівних документів³³; цей виступ поклав початок довготривалій дискусії архівістів і бібліотекарів США щодо принципів і методів архівної роботи. Цей період також відзначений заснуванням Національної асоціації військово-історичних організацій штатів (1919), яка сприяла консолідації американського архівного руху. Її створення пов'язане із діяльністю Національної комісії історичних служб, яка у 1917 р. направила листи усім історичним комісіям штатів, місцевим історичним товариствам і

бібліотекам і закликала їх забезпечити систематичне поповнення колекцій і ефективно зберігання всіх видів матеріалів, що були документальним і ілюстративним свідченням подій Першої світової війни. Для цього штати утворили військово-історичні комісії. У. Г. Ліланд вважав, що вони найкраще упораються з цією роботою, і навіть пропонував укласти спеціальний посібник для координації роботи істориків і архівістів штатів у збиранні документів періоду Першої світової війни³⁴. Яскравою подією періоду було створення Національного архіву і Адміністрації документації США (1934), хоча цей факт і не мав значного впливу на розвиток регіональних архівів, більше того NARA так був зосереджений на проблемах федеральних документів, що не мав можливості займатися регіональними питаннями і навіть був підданий критиці за невиправданість очікувань архівістів і істориків місцевого рівня. Важливішим було заснування разом із NARA Актом від 19 червня 1934 р. Національної комісії з публікації історичних джерел і документів (перше засідання Національної комісії з історичних публікацій (мала таку назву до грудня 1974 р.) відбулося 29 січня 1935 р.)*, яка мала і продовжує мати колосальний вплив на розвиток архівної справи у регіонах США і діяльність місцевих архівних установ. Отже, створенням цієї Комісії збіглося в часі із завершенням другого періоду, який можна вважати часом розквіту архівної галузі США, не зважаючи на усі проблеми того часу, особливо наприкінці періоду, коли країна увійшла у так звану Велику депресію (1929–1940). Американські архівісти на федеральному рівні досягли найголовнішого – створення системи архівних установ: на загальнодержавному рівні – Національного архіву США, а на регіональному – найбільшій кількості установ, які мали у своїй назві слово – архів (воно було внесене до 7 з 13 назв інституцій, створених у цей період, що здійснювали зберігання документів).

Третій період пов'язаний із початком політики Нового курсу Президента США Франкліна Делано Рузвельта в архівній галузі³⁵. Він роз-

* У 1963 р. адміністрація Президента Дж. Кеннеді підтримала ініціативу Національної комісії з історичних публікацій щодо фінансування публікацій історичних документів за допомогою грантів, а 28 липня 1964 р. Конгрес видав закон 99-383 про програму грантів. З 1964 р. Комісія видала більше 4200 грантів архівам штатів, місцевим архівним установам, коледжам, університетам, бібліотекам, історичним товариствам для зберігання архівних колекцій, розширення публічного доступу і використання архівних джерел, підготовки професійних архівістів і редакторів видань історичних документів. Загалом на усі гранти для штатів і територій як зі збереженості архівних документів, так і з їх публікації з 1976 р. по 2012 р. Комісія видала 196602944 долари (підрховано автором за даними комісії по кожному штату і території) // Електронний ресурс: Офіційний веб-сайт Національної комісії з публікації історичних джерел і документів – <http://www.archives.gov/nhprc/projects/>.

починається організацією широкомасштабного описування історичних документів (Historical Records Survey (HRS)) у 1935 р. як частини проекту Управління громадських робіт (Works Progress Administration), яке залучило безробітних істориків до роботи в архівах і установах на усій території Сполучених Штатів. Цей проект передбачав упорядкування документів та укладання на них описів і індексів у кожному штаті за рахунок фінансування з федерального бюджету. У січні 1936 р. проект було розповсюджено і на федеральні архіви (Survey of Federal Archives (SFA)). Дату завершення обох проектів, федерального і регіонального, (30 червня 1942 р.) можна вважати кінцевою для цього періоду. В цілому період був несприятливим для розвитку архівної галузі США через економічну кризу, що охопила всю країну. На рівні штатів було створено лише одну архівну інституцію (Луїзіана), і та була університетським департаментом, оскільки штат не міг дозволити собі створення повноцінної архівної установи. Доктор Едвін Е. Девіс виступив ініціатором створення університетського архіву Луїзіани, який 1936 р. Генеральною Асамблеєю штату було оголошено офіційним репозиторієм для зберігання публічних документів уряду штату (1956 р. прийнято Акт про створення Архіву і служби документації штату Луїзіана)³⁶. Проте значним досягненням політики “нового курсу” вважається укладання описів та індексів, з яких за даними NARA тільки опубліковано було упродовж 1935–1942 рр. більше двох тисяч, а більшість так і залишилась не опублікованими. Знаковими подіями цього періоду були: заснування Товариства американських архівістів (1936), вплив якого на подальший розвиток архівної галузі Сполучених Штатів не потребує доведення, та видання першого числа журналу “Американський архівіст” у січні 1938 р.

Періодом завершення формування системи архівних установ регіонального рівня, розпочатого віднесенням проекту “Historical Records Survey” до функцій регіональних архівів (але це вже стало їх звичайною роботою), стали роки Другої світової війни (вона не мала істотного впливу на створення архівів у штатах) і повоєнний час аж до 2003 р., коли було створено архів штату Вермонт. Він характеризується створенням архівних установ у тих штатах, які не заснували їх раніше, та реорганізацією чинних інституцій. Знаковими подіями періоду було створення низки регіональних професійних організацій архівістів штатів (про них ітиметься далі), найважливішими з яких є Національна асоціація архівів штатів і адміністраторів документації (National Association of State Archives and Records Administrators, NASARA, 1974) та Рада Архівістів штатів (Council of State Archivists (CoSA), 1989).

Хронологічна таблиця створення архівних установ на теренах штатів

(До уваги бралася перша установа, уповноважена збирати і зберігати архівні документи. Накопичені документи потім передавались до архівної установи – правонаступника).

Рік створення	Назва архівної установи	Рік створення	Назва архівної установи
1717	Бібліотека провінції Нью-Гемпшир	1891	Комісія публічних документів штату Південна Кароліна
1779	Присвоєння архівних функцій Секретареві республіки Вермонт	1893	Історичне товариство території Оклахома (нині – дочірній архів NARA)
1792	Історичне товариство штату Массачусетс	1895	Історичне товариство штату Вайомінг
1818	Бібліотека штату Нью-Йорк	1897	Історична комісія штату Нью-Джерсі
1822	Історичне товариство штату Род-Айленд	1897	Історичне товариство штату Міссісіпі (1902 – Департамент архівів і історії штату Міссісіпі)
1823	Бібліотека штату Вірджинія	1901	Департамент архівів і історії штату Алабама
1824	Історичне товариство штату Пенсильванія	1901	Бібліотека штату Арізона
1825	Бібліотека штату Кентуккі	1903	Історична комісія штату Північна Кароліна
1836	Історичне товариство території Вісконсин	1905	Архів території Гаваї
1839	Бібліотека республіки Техас	1905	Історична комісія штату Арканзас
1840	Бібліотека штату Коннектикут (1909 – Бібліотека оголошена офіційним архівом)	1905	Публічний архів штату Делавер
1849	Історичне товариство території Міннесота	1905	Бюро архівів і історії штату Західна Вірджинія
1849	Історичне товариство штату Теннессі	1913	Бібліотека штату Індіана (Департамент архівів і історії Бібліотеки)

Продовження табл.

Рік створення	Назва архівної установи	Рік створення	Назва архівної установи
1851	Початок збирання архівних документів на території Невада	1917	Історичне товариство штату Юта
1856	Історичне товариство штату Флорида	1918	Департамент архівів і історії штату Джорджія
1857	Історичний департамент штату Айова	1921	Архів у складі Бібліотеки штату Іллінойс
1865	Історичне товариство території Монтана	1928	Зала документів штату Меріленд
1873	Бібліотекар штату Мічиган уповноважений на збирання і зберігання архівних документів	1935	Архів Університету штату Луїзіана
1875	Історичне товариство штату Канзас	1943	Історична комісія штату Колорадо
1878	Історичне товариство штату Небраска	1947	Архівний відділ Бібліотеки штату Орегон
1881	Історичне товариство штату Айдахо	1959	Комісія публічних документів Нью-Мексико
1885	Археологічне і історичне товариство штату Огайо	1965	Офіс Архівіста штату Мен
1889	Історичне товариство штату Північна Дакота	1965	Архів штату Міссурі
1889	Офіс Секретаря штату Вашингтон зобов'язаний збирати і зберігати документи урядових установ	1970	Архів штату Аляска
1890	Бібліотека території Оклахома (зараз архів штату)	1975	Архів штату Південна Дакота
1891	Архів штату Каліфорнія	2003	Архів штату Вермонт

В системі архівних установ США регіонального рівня чітко виокремлюється 7 типів архівів. Типологія архівних установ штатів представлена незалежними публічними архівами, бібліотеками, історичними товариствами, комісіями, департаментами архівів і історії, управління-

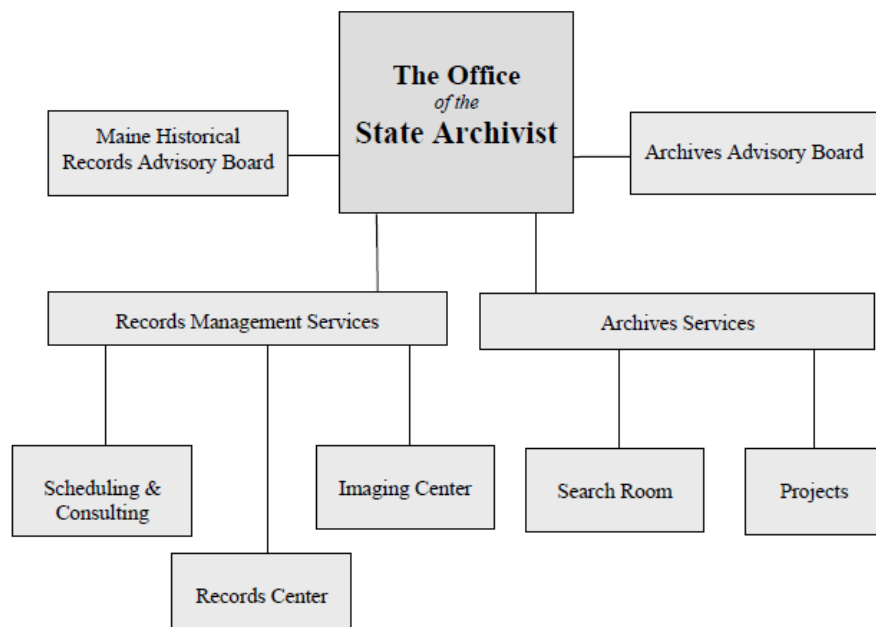
ми (адміністраціями) та відділами, що є складовими більших департаментів (типологія архівних установ штатів розроблена автором на підставі їх сучасного статусу і виконуваних функцій).

Незалежних публічних архівів на теренах США лише два: Архів штату Меріленд, який підпорядковується губернатору штату, та Публічний архів штату Делавер.

Архіви як самостійні комплексні установи працюють у штатах Орегон, Іллінойс, Луїзіана, Каліфорнія, Вайомінг, Вашингтон, Колорадо, Массачусетс, Мен, Міссурі, Джорджія. В штаті Арізона архів є структурою Відділу історії і архівів Управління архівів, бібліотек і публічних документів, у Нью-Гемпширі – Відділу архівів і управління документацією. Всі ці архіви підпорядковані Секретареві штату, який за конституцією штату має особливий статус (його обов'язки визначаються конституцією і можуть відрізнятися в залежності від штату). З часів заснування Сполучених Штатів як держави Секретар штату був завжди відповідальний за зберігання документів уряду штату, печатки, проведення виборів, оприлюднення законів, видачу ліцензій тощо. З огляду на статус Секретаря штату є всі підстави розглядати вищезазначені архівні установи як самостійні юридичні особи.

Для вищезазначених типів архівів характерне поєднання у рамках архіву/відділу функцій зберігання і використання архівних документів і управління документацією, крім штатів Вашингтон і Массачусетс, в яких управління документацією є функцією окремого відділу, але також підпорядкованого Секретареві штату. Найбільш поширену структуру такої архівної установи подано нижче на прикладі Архіву штату Мен.

Структура Архіву штату Мен ³⁷

The Office of the State Archivist – Офіс Архівіста штату;

*Maine Historical Records Advisory Board** – Дорадча комісія з історичних документів штату Мен (координує питання зберігання і доступу до документів, забезпечує підвищення кваліфікації архівістів та співробітництво установ архівної галузі штату, сприяє отриманню архівами штату грантів від Національної комісії з публікації історичних джерел і документів США (National Historical Publications and Records Commission, NHPRC) для підтримання програм забезпечення збереженості та доступу до документів, керує підготовкою проектів і вивчає запити архівів на фінансування за грантами, допомагає розвивати публікаторську діяльність архівів з популяризації важливих архівних документів);

Archives Advisory Board – Дорадча комісія архіву (розглядає і затверджує подані установами штату, округів, муніципалітетів переліки документів зі строками зберігання (такі переліки установа повинна подати на розгляд перед передачею документів на зберігання до Центру документації штату); встановлює терміни зберігання документів в установах і Центрі документації штату; визначає подальшу долю документів: постійне зберігання в архіві, знищення або передача на зберігання іншим архівним установам (архівам університетів, релігійним, приватним тощо));

Records Management Services – Служба управління документацією;

Scheduling and Consulting – підрозділ консультування установ штату та місцевих адміністрацій за програмами управління документацією, розробки переліків документів установ зі строками зберігання, укладання описів документів постійного, довготривалого зберігання та списків документів, виділених до знищення;

Records Center – Центр документації штату (зберігає неактивні, напів-активні документи та документи з постійними термінами зберігання до встановленого строку їх передачі на зберігання до архіву; контролює дотримання строків зберігання; за погодженням із установою знищує документи, строки зберігання яких закінчилися, та передає на зберігання до архіву документи постійних термінів зберігання; юридично має право розпорядження документами (у тому числі й у галузі доступу до них), що знаходяться у Центрі документації, закріплено за установами – документоутворювачами;

Imaging Center – підрозділ мікрофільмування і оцифрування документів;

Archives Services – Служба архіву (зберігання і забезпечення доступу до архівних документів);

* **State Historical Records Advisory Board (SHRAB)** у кожному штаті була створена за вимогою National Historical Publications and Records Commission (NHPRC) 1975 р. (у деяких штатах після цієї дати). Ці комісії являють повний спектр репозиторіїв усіх типів і захисників історичних документів у штатах: уряди штатів і місцеві адміністрації, університети і коледжі (як державні, так і приватні), комунальні організації (історичні товариства, публічні бібліотеки, об'єкти культурної спадщини, музеї), генеалогів і професійних істориків. SHRAB на території штату представляє NHPRC і є координатором програм збереження і популяризації архівних документів, вона оцінює проекти і направляє гранти, виділені NHPRC, на їх реалізацію.

Search Room – Читальна зала;

Projects – реалізація проектів за грантами NHPRC (Наприклад, протягом 1980–2012 рр. архів штату Мен працював над реалізацію проектів: “До 150-річчя Громадянської війни” (проводив семінари для архівістів з каталогізації і оцифрування джерел з історії Громадянської війни), з удосконалення зберігання і доступу до історичних документів, у тому числі машиночитаних, з розвитку електронних комунікаційних систем у репозиторіях штату, з популяризації використання архівних документів у навчальних процесах початкових та середніх шкіл та інші. NHPRC фінансувала місцеву комісію для видачі грантів архівам округів, муніципалітетів, навчальних закладів тощо³⁸).

Департаменти архівів і історії функціонують у штатах Алабама, Міссісіпі, Південна Кароліна. Структурно департаменти побудовані так само як і вищезазначені архіви. Основною їх відмінністю є вищий статус установи і наявність підрозділу зі зберігання об’єктів культурної спадщини та освітніх програм у галузі історії. *State Historic Preservation Office* (Південна Кароліна) або *Historic Preservation Division* (Міссісіпі), що входять до складу цих департаментів, відповідають за історичні заповідники, архітектурні пам’ятки, меморіали тощо, ведення реєстру об’єктів культурної спадщини та програми їх зберігання.

Як архівні установи функціонують бібліотеки штатів Коннектикут (*Архівний департамент Бібліотеки штату*), Вірджинія, Теннессі і Невада (*Бібліотека і архів штату*), Оклахома* (*Відділ архівів і управління документацією Департаменту бібліотеки*), Кентуккі (*Департамент бібліотек і архівів*). Архіви у складі бібліотек структурно не виділені, при бібліотеках функціонують дорадчі комісії з історичних документів штату (SHRAB) та дорадчі комісії з архівів і документів штату, відповідальні за встановлення строків зберігання документів, затвердження переліків документів тощо (наприклад, State Archives and Records Commission Kentucky Department for Libraries and Archives), а також Центри документації для тимчасового зберігання неактивних документів.

У штатах Коннектикут (*Office of the Public Records Administrator*), Вірджинія (*Records Analysis Services*), Оклахома (*директор Департаменту бібліотек є Архівістом і Адміністратором документації штату*), Кентуккі (*Records Management Services*) управління документацією є функцією окремого від архіву підрозділу бібліотеки. У штаті Невада бібліотечна і архівна програми є складовою Департаменту адміністрації штату, а управління документацією є окремим напрямком діяльності цього ж Департаменту.

Історичне товариство штату Теннессі, засноване 1849 р., багато років *de- facto* було архівом і музеєм цього штату. 1 лютого 1850 р.

* В Оклахомі два архіви: архів штату Оклахома, що діє у складі Бібліотеки штату, і Архів Історичного товариства, який є дочірнім філіалом Національного архіву і Адміністрації документації і зберігає документи штату Оклахома з історії індіанських племен.

Генеральна Асамблея вирішила інкорпорувати Товариство до складу офіційних органів штату, але через 25 років відмовилась надавати підтримку. Товариство знову почало опиратися тільки на внески своїх членів: 3 долари при вступі і 1 долар щороку. Відсутність коштів, приміщення, охорони спричиняли значні втрати архівних документів. 1904 р. Товариство розпочало роботу зі створення архіву, і 1907 р. навіть було прийнято рішення про виділення коштів для заснування Департаменту історії і архівів. 20 березня 1907 р. Товариство повідомило Генеральну Асамблею, що бажає передати свою колекцію штату, але за умови надання належного приміщення. 1915 р. депутація округу Девідсон представила біль про створення департаменту, але Перша світова війна призупинила цей рух. У грудні 1918 р. Товариство знову запропонувало свою колекцію штату і зажадало призначення архівіста та історика штату і надання приміщення. Замість позитивної відповіді 1919 р. Генеральна Асамблея скасувала своє рішення про створення департаменту і розпорядилася передати колекцію Бібліотеці штату. У березні 1927 р. Товариство черговий раз порушило питання про забезпечення збереженості, доступності для використання в читальних залах, публікації архівних документів. 29 квітня 1927 р. Генеральна Асамблея прийняла умови Товариства і губернатор Остін Пій підписав резолюцію, на підставі якої Бібліотека і архів штату стала агенцією, підпорядкованою Секретареві штату, але колекціями архівних документів спільно опікується штат і приватне Історичне товариство. Ця резолюція діє й на початку ХХІ ст.³⁹ Тож так історично склалось, що архів став складовою Бібліотеки штату, а програма управління документацією, розпочата 1964 р., була віднесена з 1976 р. до функцій Відділу управління документацією Департаменту служб загального призначення.

Архівами є історичні товариства штатів Айова, Айдахо, Південна Дакота, Північна Дакота, Монтана, Канзас, Небраска, Вісконсин, Міннесота, Огайо, Оклахома (архів Історичного товариства є філіалом NARA). Історичні товариства структурно представлені комплексом музейних, архівних, бібліотечних, археологічних, освітніх програм та програм збереження об'єктів культурної спадщини. Програмами управління документацією опікуються лише архіви історичних товариств штатів Айова, Канзас і Міннесота. В архіві Історичного товариства штату Оклахома такої програми немає, оскільки це функція Відділу архівів і управління документацією Департаменту бібліотеки штату Оклахома, про який згадувалось вище. У штаті Айдахо управління документацією є функцією Відділу постачання Департаменту адміністрації, у Північній Дакоті – Департаменту інформаційних технологій Офісу губернатора штату, у Монтані – Відділу документаційного і інформаційного менеджменту, підпорядкованого Секретареві штату (управління документацією і Центр документації індустріальних підприємств належать компанії “Montana records Management, LLP” (1994)), у Небрасці – Від-

ділу управління документацією, також підпорядкованого Секретареві штату, у Вісконсині – Відділу оперативних заходів Департаменту адміністрації, в Огайо – Департаменту адміністративних служб. Відповідно центри документації входять до складу історичних товариств Айови, Канзасу і Міннесоти, а у всіх інших штатах – до складу структур, які відповідають за програми управління документацією. Це ж стосується комісій із затвердження переліків і встановлення строків зберігання документів.

Суто архівна програма історичного товариства має дві складові: зберігання архівних колекцій (служба зберігання, контролю за мікрокліматом у сховищах, каталогізації, оцифрування і мікрофільмування документів) і використання (служба читальних залів і публікацій архівних документів). Архівні колекції поділяються на манускрипти (документи особового походження та рукописні), архівні документи державних установ (розподіляються на архівні колекції документів штату і місцевих адміністрацій округів, муніципалітетів), газетний фонд, фотодокументи, документи, зібрані за проектами усної історії, мапи тощо. Також можуть бути виділені тематичні комплекси документів, наприклад, комплекс документів генеалогічного характеру або певного історичного періоду. Дорадчі комісії історичних документів (Historical Records Advisory Board) співпрацюють з історичними товариствами і забезпечують керівництво і підтримку програм архівних служб.

У штаті Арканзас архівом є історична комісія, у Пенсильванії – історична і музейна комісія, у Техасі – бібліотечна і архівна комісія, в Індіані та Нью-Мексико – комісії публічних документів. Комісії віднесені до органів виконавчої влади штатів. Архіви, що входять до їх складу, так само як і ті, що входять до складу бібліотек або історичних товариств, не є самостійними юридичними особами.

Історична комісія штату Арканзас була заснована Генеральною Асамблеєю 1905 р. у ході архівного руху, що охопив південні штати під впливом діяльності Комісії публічних архівів АНА. Фундатором Комісії і її архіву був Джон Х. Рейнолдс, президент Хендрікс-коледжу, а першим директором і виконавчим секретарем – Даллас Т. Херндон, якого вважають батьком архівного руху в Арканзасі. Він очолював Комісію впродовж 1911–1951 рр. і зібрав велику колекцію історичних манускриптів, публічних документів, музейних експонатів і книг. Однак до 1951 р. всі колекції знаходились у підвалах Капітолію штату, а співробітники Комісії вимушені були боротися за виживання її колекцій. Після Другої світової війни завдяки руху жіночих організацій штату за збереження архітектурних пам'яток було реставровано Old State House (старий будинок уряду штату), західне крило якого після реставрації у квітні 1951 р. було передане архіву, а у період 1953–1960 рр. до нього добудували корпус архівосховищ. Та вже наприкінці 1960-х рр. приміщення архіву не відповідали накопиченим обсягам документів і навес-

ні 1979 р. Комісія перемістилась до нового будинку Капітолію штату. 1971 р. вона стала частиною Департаменту парків і туризму. Комісія складалася з семи осіб, яких призначав губернатор за погодженням із Сенатом штату. До виконавчого штату Комісії, очолюваної директором, входили архівні спеціалісти різних галузей.

1 жовтня 2005 р. до складу Комісії увійшов Регіональний архів Південно-Західного Арканзасу (Southwest Arkansas Regional Archives), створений ще 1978 р. за допомогою Історичної комісії штату Арканзас як проект Історичного товариства округу Хемпстид. Архів зберігає документи дванадцяти округів штату. З 1980 р. до 2005 р. він був незалежною інституцією, якою керувала Рада директорів, куди входило по два представники від кожного округу. 2011 р. філією Історичної комісії став Регіональний архів Північно-Східного Арканзасу, основний обсяг архівних колекцій якого стосується округу Лоуренс, що був заснований (1815) ще до створення штату Арканзас (1819). Цей округ охоплював майже всю північну територію Арканзасу і пізніше був розділений на тридцять сучасних округів штатів Арканзас і Міссурі. Історична комісія штату керує діяльністю цих двох архівів, а їх фінансування забезпечує Департамент парків і туризму.

Управління документацією в Арканзасі є функцією приватної компанії “Arkansas Records Management, Inc.”.

Сучасного вигляду архів Пенсильванії набув наприкінці Другої світової війни, коли була утворена Історична і музейна комісія штату Пенсильванія (1945), у складі якої були об'єднані музей штату, архівний відділ бібліотеки штату, історична комісія та декілька об'єктів історичного значення. Генеральна Асамблея, утворивши цю незалежну інституцію, наділила її широкими повноваженнями щодо документів виконавчих департаментів уряду штату і місцевих адміністрацій, але питання надання приміщення та фінансування комісії залишились невирішеними. 1948 р. архівний відділ був перейменований на Відділ публічних документів і разом з Відділом досліджень і публікацій підпорядкований Бюро досліджень, публікацій і документів. Широкий погляд на функції Комісії пояснюється долученням іншого головного підрозділу – Бюро музеїв, історичних об'єктів і майна. Незважаючи на невеликий штат, відсутність приміщення і фінансування, Комісія використала надані їй значні повноваження стосовно документів урядових установ штату і з успіхом почала розвивати програму управління документацією разом з Офісом Адміністрації губернатора (1953). З метою ефективного використання площ зберігання документів Комісія передала документи генеалогічного характеру Бібліотеці штату та прийняла від неї усі публічні документи уряду штату, експериментувала у галузі систематизації архівних документів. 1964 р. для комісії було збудоване 19-поверховий будинок (Archival Tower), площа сховищ для архіву в якому склала 100000 куб. футів. Нині комісія складається із дев'яти

членів, призначуваних губернатором, двох членів від Сенату, двох – від Палати представників, секретаря і голови. Виконавчий штат Комісії очолює голова і виконавчий директор. Її організаційна структура представлена: архівом штату, музеєм, програмами “Шляхи історії Пенсильванії”, археологічною, збереження об’єктів і пам’яток культурної спадщини. Разом з Секретарем Адміністрації штату Комісія реалізує програму управління документацією для всіх установ виконавчої гілки влади, керує Центром документації штату⁴⁰.

Бібліотечна і архівна комісія штату Техас (створена як історична комісія 1959 р.) структурно складається з шести відділів: адміністрації (бухгалтерія, служба управління грантами, служба друку, поштова служба тощо), відділу інформаційних технологій, відділу управління документацією штату і місцевих адміністрацій (складається з трьох підрозділів: консультування урядових установ штату і навчання, службу мікрофільмування, Центр документації штату), служби архівів і інформації (архів штату (забезпечує зберігання документів), служба читальних залів, служба каталогізації, служба генеалогічних досліджень, служба управління документацією і інформацією, регіональна бібліотека і дослідницький центр Сема Хьюстона), відділу мережі бібліотек і бібліотечного розвитку (забезпечує доступ через Інтернет до бібліотечних зібрань, керує бібліотечними програмами, надає консультації, керує і допомагає бібліотекам штату різних типів), програми звукових книг (забезпечує доступ до бібліотечних зібрань читачам з обмеженими можливостями). Очолює бібліотечну комісію Техасу виконавчий офіс, до складу якого входять: директор/бібліотекар штату, помічник бібліотекаря штату⁴¹.

Комісія публічних документів Індіани, створена 11 березня 1935 р., складається із Губернатора, Секретаря штату, керівника Рахункової комісії штату, директорів Бібліотеки, Історичного бюро, Комісії публічних документів, уповноваженого представника Департаменту адміністрації, Радника з публічного доступу та двох членів, призначуваних Губернатором на чотирирічний термін. До 1935 р. документи акумулювались у Бібліотеці штату, Актом від 6 березня 1913 р. навіть було утворено Департамент історії і архівів Індіани. Спочатку до обов’язків Комісії було віднесено лише прийняття рішень стосовно встановлення строків зберігання документів, виділення їх до знищення або направлення на зберігання до архіву. Зараз до складу Комісії входить вісім відділів: управління, архів штату, служба мікрофільмування (утворена 1935–1937), лабораторія консервації документів, служба управління документацією і Центр документації штату; Комітет з перегляду публічних документів (визначає строки зберігання, затверджує переліки документів тощо) та SHRAV штату Індіана⁴².

Іншу структуру має Комісія публічних документів штату Нью-Мексико. Її утворено відповідно до “State Records Act” (1959). У 1972 р.

Комісію визнано філіалом Національного архіву і Адміністрації документації США. З 1978 р. вона реорганізована у п'ять підрозділів: відділ адміністративних законів (функція ведення Реєстру законодавчих актів штату), відділ адміністративних служб, архів і історична служба, офіс Історика штату, служба управління документацією (включає підрозділи електронних документів, мікрофільмування та Центр документації штату). До Комісії входить п'ять членів: історик-фахівець у галузі історії Нью-Мексико, Секретар штату, Аудитор, Генеральний прокурор, Бібліотекар юридичної бібліотеки штату, Секретар Департаменту служб загального призначення і директор музею. Виконавчий директор, його заступник та директори п'яти структурних підрозділів Комісії забезпечують управлінські функції⁴³.

Управління архівів і публічних документів функціонує у Род Айленді, а у штаті Вермонт – Архів і Адміністрація документації штату. Архів штату Вермонт створено 2003 р., хоча ще з 1779 р. функції зберігання архівних документів виконував Секретар штату. Комісія публічних документів, заснована 1937 р., взяла на себе функції управління документацією штату. 1959 р. у Вермонті створено Відділ публічних документів як незалежний орган виконавчої влади, 1988 р. його було об'єднано із Відділом служб загального призначення, а 1996 р. останній увійшов до складу Департаменту будівництва і служб загального призначення. Виявилося, що архів підпорядкований Секретареві штату, а управління документацією – Департаменту будівництва. Розподіл цих функцій, на погляд штату, був громіздким і неефективним, особливо з появою електронних публічних документів. Тому 1 липня 2008 р. у Вермонті вони були злиті у новій структурі, яка отримала назву Архів і Адміністрація документації штату, та була підпорядкована Секретареві штату. До новоутвореної структури увійшли: служба управління документацією і інформацією, Центр документації штату, служба записів актів громадянського стану і генеалогічних досліджень, служба зберігання і доступу до документів постійних термінів, служба ідентифікації документів (у т.ч. проставляння апостилів), служба публічних нотаріусів⁴⁴.

Відділами різних структур є архіви Флориди (Відділ бібліотек і інформаційних служб Державного департаменту), Північної Кароліни (Архів штату Відділу архівів і документації Офісу архівів і історії Департаменту культурних ресурсів), Західної Вірджинії (Секція архівів і історії Відділу культури і історії Департаменту адміністрації), Аляски (Відділ бібліотек, архівів і музеїв Департаменту освіти і раннього розвитку), Юти (Архів штату і служба документації Департаменту адміністративних служб), Нью-Джерсі (Архів штату Відділу архіву і служби документації Департаменту адміністрації), Вайомінгу (Архів штату Відділу культурних ресурсів Департаменту парків і культурних ресурсів штату), Мічиган (Архів штату Історичного центру Департаменту

природних ресурсів), Нью-Йорк (Архів штату Департаменту освіти), Гавайї (Архів штату Департаменту бухгалтерії і служб загального призначення). З огляду на те, що дані архіви є відділами відповідних департаментів, вони не мають офісу управління і бухгалтерії, тож і не можуть бути самостійними юридичними особами. Проте на всі ці архіви покладено виконання функцій управління документацією, і їм підпорядковано центри документації штату, крім архівів штатів Мічиган та Нью-Джерсі. У Мічигані управління документацією є функцією Служби управління документацією Департаменту технологій, менеджменту і бюджету; у Нью-Джерсі цю функцію з 1 липня 2012 р. від Відділу архіву і служби документації передано Відділу доходів і обслуговування підприємств Казначейства штату.

Архіви, центри документації, бібліотеки та інші архівні інституції штатів, округів, муніципалітетів, місцевих інституцій входять до цілого ряду професійних організацій. Безумовно, найголовніше серед них – Товариство американських архівістів (1936). Важливе місце посідає Національна асоціація урядових архівів і адміністраторів документації (National Association of Government Archives and Records Administrators, NAGARA), яка об'єднує NARA, архівні інституції штатів, округів, муніципалітетів, центри документації, архівістів і менеджерів документації різних рівнів. Її початок був покладений заснуванням 1974 р. Національної асоціації архівів штатів і адміністраторів документації (National Association of State Archives and Records Administrators, NASARA). Товариство американських архівістів та Асоціація менеджерів та адміністраторів документації (Association of Record Managers and Administrators (ARMA)) були організаційно розділені і не опікувались проблемами архівів і управління документацією у штатах, що й стало приводом для регіональних архівістів до утворення нової організації. 1977 р. NASARA визнала важливість взаємозв'язку документів федерального рівня та штатів, 1982 р. вона опублікувала офіційну заяву "Принципи документів місцевих урядів" (Principles for Local Government Records), підтверджуючи, що документи місцевих урядів є центральною проблематикою її діяльності. NASARA еволюціонувала у NAGARA 1984 р., спрямувавши діяльність організації на всі три рівні документації – місцевий, штатів і федеральний⁴⁵.

Не менш важливе значення має інша національна організація, Рада Архівістів штатів (Council of State Archivists (CoSA)), до якої входять директори архівних установ штатів і місцевих адміністрацій. У своїй діяльності організація керується правилами NHPRC, її члени також координують вирішення питань щодо історичних документів штату (State Historical Records Coordinators), вони підтримують співробітництво архівних інституцій штатів, SHRAB штатів з NHPRC та NARA. У 1980-х рр. координатори співробітничали з NHPRC через спеціальний

комітет, 1989 р. вони створили Раду координаторів (COSHRC), щоб на засіданнях NHPRC мати голос під час визначення пріоритетів у наданні грантів. 2001 р. члени COSHRC оголосили Раду некомерційною організацією, у липні 2003 р. вони затвердили мету її діяльності, яка полягає у сприянні архівам штатів і територій в їх роботі із збереження історичних документів, а 2005 р. змінили назву організації на Раду архівістів штатів⁴⁶.

Архівісти штатів входять до низки регіональних професійних організацій. Архівісти Юти, Невади, Аризони, Айдахо та Нью-Мексико об'єдналися у Конференцію архівістів Міжгірського регіону (Conference of Inter-Mountain Archivists (CIMA), 1973). На теренах штатів Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Пенсільванія, Меріленд, Делавер, Вірджинія, Західна Вірджинія і округу Колумбія створено Регіональну архівну конференцію Середньо-Атлантичного регіону (MARAC, 1972). Конференція архівів Середнього Заходу (Midwest Archives Conference, MAC), створена 1972 р., є найбільшою у США професійною асоціацією архівістів. До неї входять 13 регіонів країни (штати Іллінойс, Індіана, Айова, Канзас, Кентуккі, Мічиган, Міннесота, Міссурі, Небраска, Північна Дакота, Південна Дакота, Огайо і Вісконсин), 117 інституцій (урядових, релігійних, університетських, корпоративних архівів, історичних товариств, репозиторіїв манускриптів і спеціальних колекцій) та близько однієї тисячі індивідуальних членів. Крім того, у її складі працюють архівісти ще 30 штатів і п'яти зарубіжних країн⁴⁷.

Архівні інституції та архівісти Аляски, Айдахо, Монтани, Орегону та Вісконсину представлені у рамках організації "Архівісти Північного Заходу" (Northwest Archivists). Архівісти Нової Англії, регіону зі штатами Мен, Нью-Гемпшир, Вермонт, Массачусетс, Род-Айленд і Коннектикут, об'єднані у регіональну асоціацію "Архівісти Нової Англії" (New England Archivists, NEA), яка функціонує за законами штату Массачусетс. Товариство архівістів Скелястих гір (Society of Rocky Mountain Archivists (SRMA)) є професійною архівною асоціацією штату Колорадо. Архівісти, бібліотекарі, зберігачі, реставратори, менеджери у галузі управління документацією штатів Арізона, Арканзас, Луїзіана, Оклахома, Нью-Мексико і Техас упродовж сорока років співпрацюють у складі Товариства Південно-Західних архівістів (Society of Southwest Archivists, 1972).

Низка штатів має власні професійні архівні організації. Товариства архівістів створено у штатах: Алабама, Каліфорнія, Флорида, Джорджія, Індіана, Міссісіпі, Північна Кароліна, Огайо, Теннессі. У Південній Кароліні та Мічигані архівісти об'єднані в Архівну асоціацію, у Кентуккі – у Раду архівістів, на Гавайях – Асоціацію архівістів, у Луїзіані – Асоціацію архівів і манускриптів, в Айові – Консорціум архівістів, у Нью-Гемпширі – Групу архівів. У Південній Кароліні архівісти, крім Асоціації, утворили ще й Раду зі зберігання архівів, бібліотек і

музеїв Палметто (назва міста у штаті Південна Кароліна) та ще у десяти штатах США (PALMSCOP), до складу якої увійшли дев'ять регіонів штату.

Професійні організації архівістів відіграють надзвичайно важливу роль у розвитку архівної галузі як кожного окремого штату і регіону, так і усієї країни в цілому. Вони розвивають міжархівне співробітництво і кооперацію, розповсюджують професійну інформацію, літературу і кращі практики роботи, забезпечують перепідготовку і підвищення кваліфікації працівників архівів різних рівнів і профілів та центрів документації, допомагають архівам отримувати гранти для реалізації програм забезпечення збереженості документальної спадщини нації та публікації історичних джерел. Одним із головних напрямів діяльності професійних організацій є розробка стандартів, методичних посібників, їх апробація та упровадження в роботу архівних інституцій. Кожна професійна організація діє на підставі конституції, в якій викладено мету її діяльності, завдання і основні напрями, та регламенту, що встановлює повноваження і обов'язки правління (президента, віце-президента, секретаря, ради, терміни та правила їх виборів і перевиборів), правила формування робочих комітетів, проведення щорічних зустрічей членів організації, засідань правління і комітетів.

Таким чином, викладене дає підстави для формулювання особливостей організації архівної справи у США. Перша з них полягає у відсутності цілісності та ознаках децентралізованості загальнодержавної архівної системи, що зумовлено специфікою державного та адміністративно-територіального устрою США, правової системи, історичним розвитком державного управління в цілому і архівної галузі зокрема, національно-культурними традиціями цієї країни. Натомість чітко виокремлюється дві незалежних одна від одної різнорівневі системи архівних установ: (1) федеральна: Національний архів та Адміністрація документації і його мережа (філіали NARA у регіонах, федеральні Центри документації, президентські бібліотеки)⁴⁸; (2) регіональна: архіви та центри документації штатів. Система архівних установ регіонального рівня включає різноманітні за внутрішньою структурою, підпорядкуванням та іншими характеристиками архівні інституції штатів (див. частина статті про типологію архівних установ).

Важливою ознакою архівних установ як федерального, так і регіонального рівнів є те, що лише вони уповноважені законодавством зберігати документи історичної і юридичної цінностей органів усіх трьох гілок влади (законодавчої, виконавчої та судової) відповідно загальнодержавного та місцевого значення, що мають постійні терміни зберігання. Усі інші архівні установи (університетські, громадські, приватні, релігійні архіви, бізнес-архіви) такого права не мають, хоча вони можуть отримати на зберігання документи органів влади, але лише у разі,

якщо ті не мають такої цінності та для них не передбачено постійного терміну зберігання. З метою контролю за встановленням і дотриманням строків зберігання та для визначення подальшої долі документів у кожному штаті утворені і діють спеціальні комісії/комітети, як при архівних установах, так і у структурі інших департаментів (це залежить від рішення штату)⁴⁹.

Суттєвими моментами організації архівної справи у США є узгодженість положень федерального та регіонального архівного законодавства, високий рівень взаємодії архівних установ та авторитет професійних організацій.

Специфікою децентралізованої архівної системи США є присутність всередині неї окремих підсистем з чіткою централізацією, що підтверджується не лише організаційною структурою, а й принципами фінансування. Йдеться про комісії з публікації історичних джерел і документів, в організації і роботі яких присутня чітка централізація: на федеральному рівні – Національна комісія з публікації історичних джерел і документів (NHPRC), на регіональному – комісії з публікації історичних джерел і документів штатів (SHPRC). Національна комісія за рахунок джерел федерального бюджету виділяє гранти на розвиток і підтримку програм зі збереженості, удосуплення та оприлюднення джерел історичної пам'яті нації комісіям штатів, а ті в свою чергу – архівним установам.

До основоположних принципів архівної системи США належить чіткий розподіл функцій зберігання між архівними установами і центрами документації⁵⁰. Перші забезпечують постійне зберігання документів, другі – тимчасове. По-перше, архів може зосередитись тільки на виконанні функцій зберігання, описування, використання документального надбання нації. По-друге, завдяки центрам документації не тільки здешевлюється вартість тимчасового зберігання документів на робочих площах установ, а й попереджаються втрати документів, забезпечується дотримання строків зберігання, кваліфікована експертиза цінності тощо.

В цілому автор прийшов до висновку, що децентралізована архівна система США достатньо ефективно забезпечує зберігання, використання документів національної культурної спадщини, поповнення архівів джерелами з історії сучасної епохи, а також у країні на високому рівні забезпечено управління документацією установ та зберігання документів із тимчасовими строками.

¹ *Бржостовская Н. В.* Архивное дело в капиталистических странах. Лекции. – М.: Историко-архивный институт, 1941. – 45 с.; *Бржостовская Н. В.* Архивное дело в странах Европы и Америки в период капитализма (от французской буржуазной революции конца XVIII в. До первой мировой

войны) (конспект лекций для заочного факультета). Архивы и архивное дело в иностранных государствах. Выпуск II. – Москва, 1957. – 92 с.; *Бржостовская Н. В.* Развитие архивного дела в новейшее время (1918–1960 гг.). Конспект лекций для студентов заочного факультета МГИАИ. Архивы и архивное дело в иностранных государствах. Выпуск III. – Москва: МГИАИ, кафедра истории и организации архивного дела, 1961. – 188 с.; Управление архивами в США (Из информации главного специалиста Архивного отдела администрации Тверской области О. Г. Леонтьевой о результатах стажировки в Техасском университете по специальности “Архивное дело и управление архивами”) // Информационный бюллетень “Федеральной архивной службы России”. – 1998. – № 22. – С. 62–67; *Леонтьева О. Г.* О комплектовании американских архивов: опыт штата Техас // Отечественные архивы. Научно-практический журнал. – М., 2000. – № 5. – С. 92–96; Управление архивами в Соединенных Штатах Америки // *Леонтьева О. Г.* Архивы в современном мире. Учебное пособие. – Тверь: Лилия Принт, 2004. – 180 с.

² Dearstyne W. Bruce. Introduction – State Archival Programs: Issues, Strategies, Prospects // *American Archivist*. – Vol. 60, № 2. – Spring 1997. – С. 130.

³ Report of the Public Archives Commission. // Annual report of the American Historical Association for the year 1900. – Vol. II. – Washington: Government printing office, 1901. – 303 p.

⁴ Swan T. Robert. The Massachusetts Public Record Commission and its work. // Annual report of the American Historical Association for the year 1901. – Vol. 1. – Washington, 1902. – P. 97–112.

⁵ Owen Thomas McAdory. Alabama Archives // Annual report of the American Historical Association for the year 1904. – Washington, 1905. – P. 479–553.

⁶ Carl Russell. Report on the Public Archives of Wisconsin // Annual report of the American Historical Association for the year 1905. – Vol. 1. – Washington, 1906. – P. 377–419.

⁷ Willaed F. James. The public archives of Wyoming // Annual report of the American Historical Association for the year 1915. – Washington, 1917. – P. 275–317; Shearer H. Augustus. The Archives of Vermont // Annual report of the American Historical Association for the year 1915. – Washington, 1917. – P. 317–355.

⁸ Head L. Edvin. The Public Archives of the State of California // Annual report of the American Historical Association for the year 1913. – Vol. 1. – Washington, 1915. – P. 281–309.

⁹ Gaskill B. Nelson, Deats E. Hiram, Libbey William, Frelinghuysen S. Joseph, Joranson M. William, Walker R.E., Godfrey E. Carlos, Chambers S. Thomas. Report on the condition of the public records of the state of New Jersey by a Committee of Citizens // Annual report of the American Historical Association for the year 1916. – Vol. 1. – Washington, 1919. – P. 165–199.

¹⁰ Marshall M. Thomas. Report on the archives of Idaho // Annual report of the American Historical Association for the year 1917. – Washington, б/д. – P. 141–172.

¹¹ Cox Richard J. American Archival History: Its Development, Needs, and Opportunities // *American Archivist*. – Vol. 46, № 1. – Winter 1983. – P. 32.

¹² Paltsits H. Victor. An Historical Resume of the Public Archives Commission from 1899 to 1921 // American Historical Association. Annual Report of the American Historical Association for The Year 1922: In Two Volumes and a Supplemental Volume, Volume 1. – Washington, 1928. – P. 152–163.

¹³ Newsome Ray Albert. Uniform state archival legislation // *American Archivist*. – Vol. 2, № 1. – January 1939. – P. 1–16.

¹⁴ A proposed model act to create a State Department of Archives and History // *American Archivist*. – Vol. 7. – № 2. – April 1944. – P. 130–133.

¹⁵ Bain W. George. State Archival Law: A Content Analysis // *American Archivist*. – Vol. 46. – № 2. – Spring 1983. – P. 158–174.

¹⁶ Більш докладно проблематика доступу до документів, їх розсекречування і засекречування висвітлена автором у статті: Левченко Л. Л. Законодавчо-нормативне регулювання засекречування і розсекречування документів у США // *Архіви України. Науково-практичний журнал*. – К., 2012. – № 2. – С. 181–2012.

¹⁷ Baumann M. Roland. The Administration of Access to Confidential Records in State Archives: Common Practices and the Need for a Model Law // *American Archivist*. – Vol. 49. – № 4. – Fall 1986. – P. 349–369.

¹⁸ Gates Charles M. The Administration of State Archives // *American Archivist*. – Vol. 1. – № 3. – July 1938. – P. 130–141.

¹⁹ Crittenden C. C. Some problems of State Archival Administration // *American Archivist*. – Vol. 4. – № 4. – October 1941. – P. 262–266.

²⁰ Bryan Givens Mary. Trends of Organization in State Archives // *American Archivist*. – Vol. 21. – № 1. – January 1956. – P. 31–42.

²¹ Bahmer H. Robert. The Archival Function in the States // *American Archivist*. – Vol. 22. – № 2. – April 1959. – P. 203–209.

²² Simpson R. Robert. Leland to Connor: An Early Survey of American State Archives // *American Archivist*. – Vol. 36. – № 4. – October 1973. – P. 513–522.

²³ McCain William. Some Suggestions for National Archives Cooperation with the State Archives // *American Archivist*. – Vol. 14, № 3. – July 1951. – P. 223–228; Holmes W. Oliver. Areas of Cooperation Between the National Archives and State Archives // *Там само*. – P. 213–222.

²⁴ Levine David. The Management and Preservation of Local Public Records: Report of the State and Local Records Committee // *American Archivist*. – Vol. 40, № 2. – April 1977. – P. 189–199; Walch Victoria Irons. State Archives in 1997: Diverse Conditions, Common Directions // *American Archivist*. – Vol. 60, № 2. – Spring 1997. – P. 132–151.

²⁵ Taylor K. Dorothy. State Microfilming Programs // *American Archivist*. – Vol. 22, № 1. – January 1959. – P. 59–82.

²⁶ Turnbaugh C. Roy. Information Technology, Records, and State Archives // *American Archivist*. – Vol. 60, № 2. – Spring 1997. – P. 184–200.

²⁷ Papenfuss C. Edward, Levine C. David, Lee E. Charles. The Preservation and Uses of State and Local Records // *American Archivist*. – Vol. 40, № 3. – July 1977. – P. 325–329.

²⁸ Conway Paul. Perspectives on Archival Resources: The 1985 Census of Archival Institutions // *American Archivist*. – Vol. 50, № 2. – Spring 1987. – P. 174–191.

²⁹ The A*CENSUS (Archival Census and Education Needs Survey in the United States). Working Group: Walch Victoria Irons (Principal Research Consultant), Beaumont Nancy P. (Principal Investigator), Yakel Elizabeth, Bastian Jeannette, Zimmelman Nancy, Davis Susan, Diffendal Anne // *American Archivist*. – Vol. 69, № 2. – Fall–Winter 2006. – P. 291–527.

³⁰ Leland Waldo G. The Prehistory and Origins of the National Historical Publications Commission // *American Archivist*. – Vol. 27. – № 2. – April, 1964. – P. 187–194.

³¹ Report of the Public Archives Commission // Annual report of the American Historical Association for the year 1900. – Vol. II. – Washington: Government printing office, 1901. – P. 5–25.

³² Cox Richard J. American Archival History: Its Development, Needs, and Opportunities // *American Archivist*... – P. 32.

³³ Leland Waldo G. The First Conference of Archivists, December 1909: The Beginnings of a Profession // *American Archivist*. – Vol. 13. – № 2. – April, 1950. – P. 109–120.

³⁴ Leland Waldo G. The archivist in times of emergency // *American Archivist*. – Vol. 4. – № 1. – January, 1941. – P. 1–12; Leland Waldo G. Historians and Archivists in the First World War // *American Archivist*. – Vol. 5. – № 1. – January, 1942. – P. 1–17.

³⁵ Flynn Q.G. The New Deal and Local Archives: The Pacific Northwest // *American Archivist*. – Vol. 33. – № 1. – January, 1970. – P. 41–52.

³⁶ The Newsletter of the State Archives & Records Service, Special Ground Breaking Issue. – Vol. 8, № 3. – October 1984.

³⁷ Maine State Archives Organization Chart // *Records Management Manual*. – Maine State Archives: Division of Records Management Services. – July 2012. – P. 5–19.

³⁸ NHPRC Grants by State and Territory. Maine Grants span 1980–2012 // *Електронний ресурс*: <http://www.archives.gov/nhprc/projects/states-territories/me.html>.

³⁹ Toplovich Ann. The Tennessee Historical Society at 150: Tennessee History “Just and True” // *Tennessee Historical Quarterly*. – Vol. 58. – Fall 1999. – P. 194–215.

⁴⁰ Eddy Howard Henry. The Archival Program of Pennsylvania // *American Archivist*. – Vol. 12. – № 3. – July, 1949. – P. 255–266; Evans B. Frank. The Many Faces of the Pennsylvania Archives // *American Archivist*. – Vol. 27. – № 2. – April, 1964. – P. 269–283.

⁴¹ Smither Harriet. The Archives of Texas // *American Archivist*. – Vol. 3. – № 3. – July, 1940. – P. 187–200; *Електронний ресурс*: офіційний веб-сайт Бібліотечної і архівної комісії штату Техас – <https://www.tsl.state.tx.us/landing/gen-info.html#tslac>.

⁴² Coleman B. Christopher. Indiana Archives. // *American Archivist*. – Vol. 1. – № 4. – October, 1938. – P. 201–214; Coleman B. Christopher. Some problems of Atate Archival Administration // *American Archivist*. – Vol. 4. – № 3. – July, 1941. – P. 149–158; *Електронний ресурс*: Офіційний веб-сайт Комісії публічних документів штату Індіана: <http://www.in.gov/icpr/files/icprbrochure.pdf>; Commission on Public Records. Буклет. – P. 1–2.

⁴³ *Електронний ресурс*: Офіційний веб-сайт Комісії публічних документів штату Нью-Мексико - <http://www.nmcpr.state.nm.us/commiss/management.htm>.

⁴⁴ About the Vermont State Archives and Records Administration (VSARA) // *Електронний ресурс*: Офіційний веб-сайт Архіву і Адміністрації документації штату Вермонт – <http://vermont-archives.org/about/>.

⁴⁵ A Brief History of NAGARA // *Електронний ресурс*: <http://www.nagara.org/displaycommon.cfm?an=1>.

⁴⁶ About the Council of State Archivists // *Електронний ресурс*: Офіційний веб-сайт Ради архівістів штатів – <http://www.statearchivists.org/about.htm>.

⁴⁷ What is the Midwest Archives Conference? // *Електронний ресурс*: Офіційний веб-сайт Конференції архівів Середнього Заходу – <http://www.midwestarchives.org/what-is-mac>.

⁴⁸ Історія і структура Національного архіву США і Адміністрації документації (NARA) висвітлена автором у попередніх публікаціях. Див.: *Левченко Л. Л.* До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів

Америци // Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2009. – Випуск 6 (266): листопад–грудень. – С. 227–250; *Левченко Л. Л.* До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів Америки (Закінчення) // Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2010. – Випуск 1 (267): січень–березень. – С. 141–161.

⁴⁹ Більш докладно про діяльність комісій див.: *Левченко Л. Л.* Деякі аспекти науково-технічного опрацювання та комплектування архівних інституцій США документами сучасної епохи // Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2012. – Випуск 3 (279): травень–червень. – С. 112–130.

⁵⁰ Про центри документації: *Кабочкина Т. С.* Федеральные центры документации США. История, современный опыт // Отечественные архивы. – М., 1992. – № 6. – С. 92–100; *Левченко Л. Л.* Центри документації як вирішення проблеми тимчасового зберігання документів (Досвід Сполучених штатів Америки) // Актуальні проблеми соціально-гуманітарних наук. Матеріали всеукраїнської наукової конференції. 7–8 жовтня 2012 р., м. Дніпропетровськ. Частина I. – Дніпропетровськ: Свідлер, 2012. – С. 172–174.

В результаті сравнительного аналізу статусу і діяльності регіональних архівів США встановлена періодизація історії архівного дела Соединенных Штатов на регіональному рівні і обзначені типи архівних установ. Уделено увагу професійним організаціям архівистів. Сделан вывод об отсутствиі целостности і признаках децентрализованности общегосударственной архівной системы США.

Ключевые слова: архівна система США; система архівних установ в США; періодизація історического розвитку архівної системи в США; типологія архівних установ в США; архіви штатів; регіональні архіви Соединенных Штатов; професійні організації архівистів

As a result of the comparative analysis of the status and the activity of the USA states archives the periodization of the history of the archival affairs development on the regional level has been developed and the types of the state archival institutions have been determined. The special attention has been paid to the professional organizations of the archivists. The absence of the integrality and features of the decentralization of the national archival system in the USA have been confirmed in the conclusion.

Keywords: the archival system of the USA; the archival institutions system in the USA; the periodization of the USA archival system development; the typology of the USA archival institutions; the state archives; the USA regional archives; the professional organizations of the archivists.